

Nr 174.

Av herr **Lindhagen**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 96, 97 och 98 rege-
ringsformen samt av § 42 mom. 2 och § 68 riksdags-
ordningen.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 152 om en mera tryggad ställning för justitie- och militieombudsman får jag anföra följande:

Förslaget går ut på, såsom det förefaller i dess viktigaste punkt, att ombudsmännen skola få enahanda lön och ställning som justitieråd och regeringsråd. Dessutom kunna de påräkna pension och få stanna fyra år i sitt ämbete utan omval. Därigenom skulle särskilt undvikas, att ämbetet blev en språngbräda mot högre ämbetsmannabefordringar.

Det är ovisst om ens denna beräkning är riktig. Ett erbjudande till befordran till justitieråd eller regeringsråd skulle säkert även efter de nya ekonomiska förmånerna verka mera lockande än ett sysslande med ombudsmännens fiskaliska småsysslor, vilka för närvarande upptaga deras tid mest. Å andra sidan ligger i dessa förändringar ingen vinning för det viktigaste av allt, nämligen att vinna en person, som är särskilt av medfödda fallenheter kallad att bevaka det menige folkets möjligheter att få komma i åtnjutande av det skydd, som lagar och rättegångsordningen borde erbjuda dem. Om ej den rätta personen med erforderliga egenskaper utsetts, vilket blir ett lotteri, betyder propositionens förbättringar endast, att hans otillräcklighet för kallelsen fastlåses för en längre tid än eljest.

Då militieombudsmännens befattning infördes i grundlagen vid andra riksdagen år 1914 väcktes av mig en motion, vars synpunkter icke kommit till något uttryck i kommitterades betänkande och justitieministerns proposition. Motiveringen återgives här såsom i stort lika aktuell nu som 1914 för bedömandet av den av mig föreslagna reformen i dess betydelselöshet i det stora hela. Den lydde sålunda:

»Då nu genom propositionen nr 63 föreslås att instifta ett nytt ämbete, militieombudsmannen, vid sidan om justitieombudsmannen är tillfället uppfordrande att ägna någon eftertanke åt det senare ämbetets natur och på samma gång inlåta sig något på den nya institutionens uppgifter utöver vad därom i propositionen yttrats.

Enligt regeeringsformen har *justitieombudsmannen* till sin uppgift att efter den instruktion riksdagen för honom utfärdad, hava tillsyn över lagarnas efterlevnad av domare och ämbetsmän samt att vid vederbörande domstolar tilltala dem, som uti sina ämbetens utövning av våld, mannamån eller annan orsak någon olaglighet begått eller underlåtit att behörigen fullgöra sina ämbetsplikter. Det utsåges uttryckligen, att han härvid handlar såsom riksdagens ombud och att till ombudsman skall förordnas en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man. Till varje lagtima riksdag skall

han ock avlämna redogörelse för sin förvaltning samt däruti utreda lagskipningens tillstånd i riket, anmärka lagarnas och författningarnas brister och uppgiva förslag till deras förbättring.

Jämlikt den av riksdagen för ombudsmannen antagna instruktionen bör han förnämligast anmärka och beivra sådana av domare, ämbetsmän och tjänstemän begångna fel, som synes honom antingen härröra från egen nytta, vrångvisa, våld eller grov försumlighet, eller *bereda en allmän osäkerhet för medborgarnes rättigheter*. Instruktionen innehåller vidare föreskrifter därom, att ombudsmannen åligger att hos riksdagen i händelse av behovet framställa angelägenheten av en fullständigare lagstiftning eller en till enhet och sammanhang i lagskipningen verkande förklaring av gällande lag eller författning. Han äger ock hos Kungl. Maj:t göra anmälan, när han förmärker någon anstalt nödig till befrämjande av rikets bästa och vältrevnad i ärenden rörande allmänna hushållningen eller eljest av allmän beskaffenhet.

Bakom denna institution ligger sålunda en stor tanke. Men denna storvulenhet har knappast följt lagstiftaren i institutionens organisation för dess ändamål. En påfallande skillnad i förtänksamhet föreligger i detta avseende mellan denna svenska institution och det gamla romerska folktribunatet, vars uppgifter i vissa delar påminna något om justitieombudsmannens uppdrag. Det skall visserligen icke förnekas, att ämbetet haft sin betydelse, såsom en hotelse mot flagranta överträdelser av ämbetsmannaplikten och en utväg för var och en att få rättshjälp mot sådana överträdelser. När det emellertid gäller en allmänt omfattad byråkratisk anda och ett partitagande i ämbetsutövningen till förmån för personliga politiska åsikter och sympatier, då har ämbetets ingripande varit i lyckligaste fall nyckfullt, merendels framträtt tämligen matt och vanmäktigt och ofta alldeles uteblivit. Särskilt gäller detta ingripande mot ämbetsåtgärder, som bereda en allmän osäkerhet för medborgerliga rättigheter.

Anledningarna därtill äro till en början justitieombudsmannens vanskliga anställning. Valet sker för varje år och genom valmän, som till hälften utses av vardera kammaren. Dessa valmän representera mycket olika uppfattningar just inom de områden, där ämbetet skall hava sin verksamhet. Första kammaren kan på grund av sin organisation icke vara någon naturlig väktare för de folkliga åskådningssätten och de medborgerliga rättigheterna, utan är tvärt om i själva verket en representation i mångt och mycket för de riktningar, som ämbetet är satt att bekämpa. Om ämbetet med kraft går fram för denna sin uppgift, äventyrar innehavaren med visshet, att varje år få ett halft misstroende votum vid valet, ja, kanske även bliva genom en slumpvis tillkommen majoritet avsatt. Detta är icke någon grundval, ägnad att uppbära och möjliggöra den självständighet och fasthet, som ifrågavarande ämbete framför allt fordrar av sin innehavare.

Men även från en annan sida hotas och bemästras ämbetet av just det, som skulle stå under dess uppsikt. Det är ytterst domstolarna, som genom sina utslag i de väckta åtalena sitta till doms över befogenheten och riktigheten av ombudsmannens uppfattning. Visserligen får man antaga, att domarne i känslan av sin viktiga uppgift äro mera benägna än exempelvis polismyndigheter att undertrycka sina ofta oundvikliga byråkratiska tänkesätt och politiska lidelser. Men de kunna i alla fall, åtminstone särdeles ofta, icke fullt frigöra sig från dem i sin ämbetsutövning. Ett bevis därpå är den mildhet varmed domstolarne pläga bedöma åtal mot ämbetsmän för en så svår förseelse som intrång i de medborgerliga rättigheterna. Såsom en utredning, åberopad för några år sedan i riksdagen, utvisar, stannar det vanligtvis vid böter högst 25 kronor eller vid en förklaring att förfarandet

visserligen varit felaktigt, men dock ej av beskaffenhet att föranleda ansvar. Det följer härav, att ombudsmannen för att ej äventyra ämbetets anseende, såsom det kallas, anser sig tvungen att eftersinna icke så mycket, hur han ser själva saken, utan hur han tror att domstolarne möjligen skola betrakta den enligt det åskådningssätt, som är förhärskande i ämbetsmannakretsar. Ombudsmannen kan med andra ord, såsom han ofta själv tillkännager, icke äventyra för mycket att hans åtal bliva av domstolarne ogillade. Även av denna grund utebliver således den väckelse, som borde hava ägt rum för att ej nu tala om de fall då så sker därför att ombudsmannen, som vanligen tages ur ämbetsmannakretsar, själv mången gång till sitt nya ämbete medför något av uppfattningarna bland de senare.

Med allt detta sammanhänger en påtaglig obenägenhet hos ämbetet att giva skäl för sitt avböjande av ett påkallat ingripande även uti principiella frågor av stor vikt. Likaledes kan anmärkas, att ombudsmannen oftast avvaktar angivelser och mera sällan av eget initiativ ingriper på grund av förhållanden, som annorledes kommit till allmänhetens kännedom. Ombudsmannens föreskrivna initiativ i lagstiftningens eller den allmänna välfärdens intresse ha oftast varit mycket torftiga.

En omständighet, som också är ägnad att minska ämbetets betydelse, är det äventyr av rekonventionsansvar, som är förenat med en anmälan hos ombudsmannen. Angivaren kan åtalas av den angivne ämbetsmannen och då är det såsom erfarenheten stundom visar ingalunda säkert att den sålunda åtalade blir lika mildt bedömd som en åtalad ämbetsman.

Om såsom jag tror verkliga brister sålunda vidlåda justitieombudsmannainstitutionen, bör det icke vara förmätet att ifrågasätta, om de icke borde avhjälpas, så långt utvägar därtill erbjuda sig. Med den uppfattning ovan utvecklats måste ett steg i den rätta riktningen vara, att ombudsmannen utses endast av andra kammaren, vartill såsom övergångsform — för den händelse utvecklingen även här skall gå långsamt — kan tänkas att antalet valmän från första kammaren för val av ombudsman begränsas i proportion till antalet ledamöter i kammaren. Därigenom skulle det vanskliga i anställningen till en avsevärd del undanröjas. En större benägenhet för initiativ och ingripanden skulle kunna förväntas, ehuru väl ämbetet beträffande uppsikten över ämbetsmännens förvaltning fortfarande komme att bemästras av domstolarne, såsom ovan närmare utvecklats. För avhjälpan av denna sista olägenhet kräves genomgående omdaningar inom funktionarismens tänkesätt och organisation. Förutom den föreslagna ändringen i valsättet kan dock redan nu ifrågasättas, att till stärkande av det skydd, ombudsmannen skall lämna, i grundlagen inskrevs, att talan om rekonventionsansvar för angivelser hos ombudsmannen icke må äga rum utan dennes medgivande.

Då ombudsmannens förnämligaste uppgift måste anses vara att slå vakt om medborgarnas rättigheter, bör denna sida av hans verksamhet också upptagas i själv grundlagen och ej såsom nu återfinnas allenast uti instruktionen. Delta rör en av de ömtåligaste punkterna av all ämbetsutövning, och den rättelse och därå följande upplysning, som i detta avseende åstadkommes, kan i sin mån vara ett ingalunda oviktigt bidrag till lösning av funktionarismens vanskligheter.

Vad jag menar med funktionarismens problem har närmare utvecklats i en vid 1914 års första riksdag väckt motion i ämnet (nr 252), vilken upprepats vid denna riksdag. Samhällsfrågan har två vägledande huvuduppgifter. Den ena är att skapa frihet åt alla, nämligen ekonomisk frihet, politisk frihet och den inre andliga friheten, vilket i det socialdemokratiska programmet uttrycks så, att socialismens uppgift är att jämna vägarna för

alla till »bröd, frihet och självansvar». Denna trikolör förefaller mig vara en fulltonigare fana i kampen för friheten än den gamla lösen »frihet, jämlikhet, broderskap». Den andra huvuduppgiften är den organisatoriska. Det gäller att få det rätta greppet på ämbetsmannakärernas och alla andra styrelserns anda och arbetssätt. I den förenämnda framställningen har såsom en allmän riktning härför angivits att styrelserna måste vara framprungna ur folkets liv och i allt ett med detsamma och att förtroendemännen följaktligen måste stå bland alla andra på jorden samt icke förnimmas såsom maktutövare och ej heller själva känna sig såsom sådana. Därför måste även statens ämbetsmannakärer utbildas och i övrigt organiseras så, att de kunna i sitt arbete på bästa möjliga sätt tillgodose verkligheternas krav och folkets trängande behov. Såsom ett litet bidrag för detta syfte har i nämnda framställning ifrågasatts två saker. Den ena är angelägenheten, att vid statsfunktionärernas utbildning för sitt kall de må bibringas dels teoretiska kunskaper och praktisk lärospån i förening och dels undervisning och vägledning i samhällslära och socialetik. Det andra uppslaget avser att höja särskilt de lägre ämbetsmännen till delaktighet så att säga i själva lagstiftningsarbetet. Det är dessa senare, som komma i den livligaste beröringen med det levande livet och dess många detaljer. Denna stora kunskapskälla bör utnyttjas och detta kan i sin mån ske genom att pålägga dem såsom en förpliktelse och förläna dem såsom en rättighet att till vederbörande anmäla vad de finna vara bekymmersamt för folket och vrångt inom de livsområden, som deras verksamhet omfattar, ävensom sina iakttagelser om brister i författningarna därinom.

En sådan demokratisering av statens ämbetsmannavärld kräver med tiden också för denna faktiska statsmakt en särskild grundlag, som fastslår vissa allmänna etiska och praktiska grundsatser. Denna grundlags principer kunna på samma gång bliva en vägledning för all annan funktionarism och skall i sin mån i tidernas längd hjälpa något att bana väg för dessa grundsatsers tillämpning på alla områden. Justitieombudsmannens viktigaste uppgift, redan nu djupt rotad i ämbetets natur, blir att vaka över just denna grundlag. Det synes då vara på sin plats att denna viktiga framtidssak kommer till uttryck i uppräkningsen av justitieombudsmannens grundlagsenliga befogenheter och därigenom varslas om den kommande grundlagen för statsfunktionärerna.

Det nu ifrågasatta instiftandet av ett *militieombudsman*ämbete såsom en av grundlagens fundament är icke enbart tilltalande. För den, vilken gärna vill börja se gryningen för krigsväsendets avskaffande i vårt land och i sådant syfte just i denna riksdag väckt en framställning (motionen nr 202) om en skandinavisk allians för ändamålet, kan det allra minst framstå såsom tidsenligt att med grundlagen införliva nya militära institutioner i stället för att såsom vederbör allt mer avskriva dem jämväl från denna plattform. Icke heller är det uppbyggligt att på detta sätt i grundlagen framhäva just militärväsendet såsom en stat i staten, sidoordnad med hela det övriga samhället. Det är i viss mån en vandalisering av konstitutionen.

Så länge emellertid militärväsendet hos oss består behöves enligt erfarenhetens vittnesbörd alltför väl den ifrågasatta institutionen, även om man redan nu kan förutspå att den ej kommer att motsvara alla förväntningarna. Rättare vore dock, som sagt, att den betraktades som en hjälpreda åt justitieombudsmannen, vilken fortfarande skulle representera det civila samhällets och fredens suveränitet och följaktligen bibehållas i sin befogenhet att kunna ingripa även på det militära området, om han så för något fall fann lämpligt. Liksom det är av vikt, att militärväsendet hålles nere såsom en underordnad del av det civila samhället, kräver följdriktigheten att militieom-

budsmannen får en motsvarande underordnad plats under justitieombudsmannen.

Om militieombudsmannen gäller för övrigt också, att han lämpligen bör utses av andra kammaren, att åtal i rekonventionsväg för angivelse hos honom ej bör få anställas annat än med hans medgivande, och att här om någonsin bör i själva grundlagen med flammande skrift uttalas, att hans väsentligaste uppgift är att vaka över de medborgarligen rättigheterna. Det synes ej föreligga någon anledning att, såsom förslaget synes avse, militieombudsmannens viktiga plikt att anmäla brister i författningarna skall införas allenast i hans instruktion och icke på sätt för justitieombudsmannen föreskrivits uti själva grundlagen.

I militärväsendet är emellertid funktionarismens problem om möjligt mer brännande än annorstädes. Uti 1901 års riksdagsmotioner om revision av krigslagarna gick såsom en röd tråd, att det gällde, såsom man uttryckte sig, att komma till livs den militaristiska andan, vilken skapat en militär rättsåskådning vitt skild från den civila. Krigsmannen borde fostras att framför allt vara medborgare yttrades det. Till en början bör betonas, att vad som brister knappast kan läggas de enskilda officerarna till last. Det är samhällsskicket och de militära författningarna, som ofta påtvinga dem ett åskådningssätt och ett framträdande, som strider emot en god demokratisk samhällsordning. Redan genom sin samhällsställning och uppfostran komma de lätt bort ifrån den mänskliga synen på tingen och installeras dessutom omedvetet inom ett enda politiskt parti, vars makt och syften de därför gärna även i sin ämbetsutövning söka att främja. Utvecklingen i denna riktning är i all synnerhet en produkt av den militära disciplinen. Det är visserligen oavvisligt att militären uppfostrats till *krigslydnad* såsom en nödvändig sak för den händelse landet mot all förmodan skulle ännu någon gång råka i ett krig. Men detta allt behärskande krav på disciplin under århundraden av fred vidgar gärna sina anspråk till andra områden, där den personliga friheten bör vara okränk. Det förkväver möjligheterna till självständighetskänsla inom officerskårerna och tvingar dem, vad redan deras klassintresse gör alltför mycket, till att hängiva sig till en enda politisk åskådning, som utan förståelse för de sociala spörsmålen och fredsfrågan inskränker sig till en anbefalld underdånig vakthållning kring de officiella dekorationerna och maktfullkomligheterna samt en outrotlig hänförelse för kriget. Genom detta inträffar också att, ehuru alla få betala skatter till militärväsendet oavsett åskådningssätt, kommer gräddan på dessa penningars avkastning att utgöras av en officerskår, som även vid utövningen av sitt ämbete söker främja enbart all slags politisk högeråskådning och anser som en överträdelse av disciplinen om inom deras egna led en annan uppfattning på något mera framträdande sätt gör sig gällande. Officerare, som låta sådana särmeningar komma sig till last, ha mycket svårt att kunna påyrka någon högre befordran och kunna vänta sig allehanda vantolkningar gentemot dem av de disciplinära bestämmelserna. Manskaper vaktas också ofta av regementschefen och hans officerare omsorgsfullt för politiska villomeningar, och under högerpressen i kasärnerna och på lägerplatserna gynnas på mångt sätt äro däremot alster av andra åskådningar på många sätt bojkottade. Att alla medborgares penningar i sin användning på militärväsendet skall åstadkomma en sådan ensidig så att säga partiorganisation är ett exempel på och bevis för, hur den militära andan under disciplinens täckmantel tränger obehörigen in på områden, som måste vara för densamma fridlysta. Att hålla den militära disciplinen och den militära andan inom sitt avgränsade område, måste vara militieombudsmannens yttersta uppgift. Även så vitt denna ombudsman angår, bör således vid uppräknningen av hans grund-

lagsenliga befogenheter varslas något om den kommande grundlag för statsfunktionärerna, varom ovan ordats.

På grund av vad sålunda anförts hemställes:

att riksdagen med föranledande närmast av propositionen om inrättande av en militieombudsman ville besluta sådana ändringar i grundlagarna och i förslaget att:

1:o) justitieombudsmannen och militieombudsmannen utses allenast av andra kammaren, eller åtminstone antalet valmän från första kammaren för val av dessa ombudsmän begränsas i proportion till det mindre antal ledamöter, varav denna kammare till skillnad från medkammaren består;

2:o) talan om rekonventionsansvar för angivelse hos någon av dessa ombudsmän ej må föras utan vederbörande ombudsmans samtycke;

3:o) militieombudsmannens plikt att taga initiativ i lagstiftningens och den allmänna välfärdens intresse inskrives liksom för justitieombudsmannen i grundlagen och ej blott i instruktionen för militieombudsmannen;

4:o) militieombudsmannen får en ställning mera såsom biträde åt justitieombudsmannen, vilken fortfarande skulle representera det civila samhällets och fredens suveränitet och följaktligen bibehållas i sin befogenhet att kunna ingripa även på det militära området, om han så för något fall fann lämpligt;

5:o) i själva grundlagen och ej blott i instruktionen inskrives de båda ombudsmännens plikt att särskilt skydda de medborgerliga rättigheterna mot obehörigt intrång från statsfunktionärernas sida;

6:o) likaledes i grundlagen särskilt inskrives en skyldighet för de båda ombudsmännen att vaka över underordnade funktionärers rätt och plikt att till sina överordnade anmäla vad de finna vara bekymmersamt för folket eller eljest vrängt inom de livsområden, som deras verksamhet omfattar, ävensom sina iakttagelser av brister i författningarna på dessa områden.»

Huvudpunkten i förslaget avser att likställa ombudsmännen med justitieråd och regeringsråd i avlöningshänseende och således även i rang. Dessutom kunna de påräkna pension och skola väljas hädanefter på fyra år i stället för ett år i sänder. Detta utgör i någon mån en garanti, att ombudsmännen stanna en längre tid på sin plats, men erhålla de en kallelse till en rangplats lik deras, så utbyta de väl även denna mot ombudsmannaplatsens jäkt i en myckenhet små aktioner. Att de stanna länge bör vara en fördel endast om innehavaren ådagalagt en särskild fallenhet och humanitet åt de hjälpsökande men knappast eljest.

Propositionen framhåller nu, att synnerlig vikt ligger därpå att befattningarna städse innehavas av personer, vilkas objektivitet icke med fog kan dragas i tvivelsmål. Garantien därför är för närvarande icke särdeles betryggande och propositionen föreslår i det nämnda syftet omsider blott en betänketid för valmännen på högst tio dagar, varför åtminstone icke tjugo dagar. Det kan å den andra sidan ifrågasättas, om det är ett tidsenligt grepp att, som nu föreslås, valet ej vidare skall äga rum genom allmänt valsätt, utan sänkas ned till huvudsakligen partibetonade proportionella val.

*

Den stora bristen i ämbetenas organisation är väl att deras uppdrag är enligt grundlagarna att ha tillsyn över lagarnas efterlevnad av domare och ämbetsmän samt väcka åtal vid behov. I riksdagens instruktion åter före-

skrivs att de böra särskilt beivra sådana fel, som kunna leda till en allmän osäkerhet för medborgarnas rättigheter. Vidare böra de erinra om förbättringar i lagstiftning och lagskipning samt göra anmälan om nödig anstalt till befrämjande av rikets bästa och vältrevnad i ärenden rörande allmän hushållning eller eljest av allmän beskaffning.

Här föreligger således i författningen en formell och en reell gradering av uppgifterna. Instruktionens uppgifter äro uppenbarligen mera överskådande vittgående och nydanande, under det grundlagen endast sysselsätter sig med beivran av individuella ämbetsförsummelse. En ensam ombudsman mäktar ej att fullgöra en så ofantlig arbetsbörda i vår bristfälliga värld. Då väljer ombudsmannen det överkomligaste, som han trott vara det viktigaste, därför att det proklamerats i grundlagen. Instruktionens allsyn över samhällstillståndet har däremot överskridit ämbetets krafter och ibland väl kanske ock förmågan. Även enligt min icke alldeles osakkunniga erfarenhet har justitieombudsmannens uppmärksamhet för instruktionens uppgifter varit och måst vara särdeles torftig. Försök till ingripande i sådana angelägenheter pläga avkasta välvilliga samtal, åtskilliga medgivanden men sällan någon aktion. Detta vitsordas ock av de officiella erfarenheterna och mina.

Sedan gammalt har jag kostnadsfritt och i mån av tid ställt mig till förfogande för enskilda från hela riket, som i olyckliga lägen begärt hjälp för att *lotsa fram dem genom lagars och ämbetsverks labyrinter till rättvisans blinda gudinna*. Denna ganska arbetsamma praktik har bibragt mig en sådan övertygelse, att svenska författningens stolta avsikt på denna punkt, varmed vi nu sysselsätta oss, måste utbyggas till ett folktribunat med plikt och befogenhet att åstadkomma just en sådan sanering åt de gömda och glömda i landet, som stappla och ofta gå under inför hopplösa bemödanden. Det har under många år varit min avsikt att just i detta sammanhang slå ett slag i riksdagen för dem. Erfarenheter under en lång domareverksamhet i skilda instanser jämte förenämnda enskilda praktik liksom erfarenheter från riksdagen har lärt mig att större delarna av de i förenämnda avseende betungade i landet ej ens nå fram till stöd av underdomstolarna. I mitt vidlyftiga omfattande yttrande till särskilda utskottets utlåtande 1931 angående huvudprinciperna för en rättegångsreform är förenämnda nattsida i landets rättsordning närmare belyst. Det skulle nu ske slutligen i år, men jag hann ej göra det mer än i denna skissering av ämnet, som framtvungits av propositionen nr 152.

En fundamental brist i institutionerna är väl också, att avgörandet lägges ensidigt i en brådslande persons hand. För viktiga ärendens prövning och avgörande tillsätts ju kollegier för att olika meningar skola kunna göra sig gällande. I högsta domstolen lottas civilmålen till föredragning av en revisionssekreterare, men med föreskrift i instruktionen, att varje ärende skall prövas av tre revisionssekreterare efter föredragning av den, på vilkens rote ärendet lottats. Dessa tre avge ett gemensamt utlåtande till domstolen med anteckning av skiljaktiga meningar.

En anmärkning mot den nuvarande ordningen är också, som framhålles i min motion av 1914, att militärväsendet i sin stora ensidighet erhållit en självständig, likvärdig plats vid sidan av det stora mångsidiga civila samhället.

Därför vill jag föreslå, att i anledning av propositionen med modifikationer riksdagen även begär institutionernas omläggning till ett mångsidigare, effektivare och för den stora allmänheten mera betryggande folktribunat. Detta kunde också få till uppgift, att utöva översikt och ge föreskrifter åt statligt eller kommunalt inrättade så kallade rättshjälpsanstalter.

Det hemställes alltså

att riksdagen ville med anledning av propositionen 152:

1) allenast provisoriskt godkänna propositionen, dock med följande ändringar, som utskottet torde formulera:

a) Ombudsmännens huvudsakliga uppgifter även enligt instruktionen böra uppflyttas till grundlagen.

b) Valet av ombudsmän bibehålles att såsom nu vara ett allmänt val och ej principiellt förvandlas till en proportionell, i vår tid ännu gemenligen partipolitisk valförrättning.

c) Den i propositionen omsider medgivna betänketiden för valmännen att upptäcka den lämpligaste kandidaten utsträcket från föreslagna tio dagar till åtminstone tjugo dagar.

d) Riksdagen bör förorda någon utväg till närmande i någon mån till romarnas lag, enligt vilken folktribunerna finge väljas endast bland plebejerna, det vill säga de obefordrade i landet eller deras förtroendemän.

2) i skrivelse anhålla, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt överväga och för riksdagen framlägga förslag till de två ämbetsverkens sammanslagning och omdanande till ett kollegium i förstone på tre personer med det arbetssätt och den samverkan, som ovan ifrågasatts.

Stockholm den 1 april 1940.

Carl Lindhagen.